

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

N. IORGA. — Despre presa românească.

M. PALEOLOGU. — Simbol (Sonet).

I. CIOCÎRLAN. — In munți (schiță).

ST. O. IOSIF. — Cîntecul (reminiscentă).

ION SCURTU. — Teatrul național la romîni de dincolo.

* * * — Blestem.

IL. CHENDI. — Cronică: Un cetitor modest.

N. IORGA. — O lămurire pentru D. A. D. Xenopol.

RED. — Bibliografie. — Răspunsuri.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

Prin administrația «Sămănătorului» se pot procura următoarele opere din cele mai nouă ale d-lui prof. N. IORGA :

1. STUDII și DOCUMENTE :

- Vol. I-II. — Istoria propagandei catolice în România cu documente anexate . . . . . 5 lei
Vol. III. — Scurtă istorie a Țării Românești până la 1550, cu documente anexate . . . . . 2 lei
Vol. IV. — Istoria legăturilor dintre principatele române și Ardeal (1601—99) cu docum. anex. 4 lei
Vol. V. — Zăpise și scrisori domnești . . . . . 6 lei
2) Istoria literaturii române din secolul al XVIII
2 volume . . . . . 20 lei

- 3) Sate și Preoți din Ardeal, care se poate procura de la Tipografia Göbl cu 2.50
-

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația BUCUREȘTI Strada Regală, 6	SUB DIRECȚIA UNUI COMITET	ABONAMENTUL 10 Lei pe an
--	---------------------------	-----------------------------

DESPRE PRESA ROMĂNEASCĂ.

În zilele din urmă s'a discutat iarăși în ziarele noastre, cărora li lipsește pentru moment o actualitate mai «politică», chestia valorii presei de astăzi față de cea dintr'un trecut mai îndepărtat. Dintr'o parte, s'a pus față în față ziaristul sentimental, romantic, convins, de odinioară și gazeta sa, ce se putea ceti ca o Biblie în cercul curat al familiei, și ziaristul cinic din momentul de față, ținând asupra trecătorului încredințat vitejiei sale revolverul fără greș al calomniei de ultim model. La aceasta s'a răspuns, aducându-se înaintea studiile (sic) gazetarilor contemporani, talentul lor, care se distinge mai bine, firește, între confrăți, limba mai bună, alcătuirea mai variată și înfățișarea grafică mai plăcută a «organelor opiniei publice» de astăzi.

Întrebarea are o însemnătate deosebită din punctul de vedere al culturii românești, al evoluției obiceiurilor noastre sociale și al progreselor naționalității noastre. Se cuvine deci ca ea să fie discutată, fără părtinire și personalități, într'o publicație periodică culturală precum e aceasta.

* * *

Presa noastră nu e veche și n'are tradiții glorioase. De mult de tot, când sufletul conștiinței scinteia abia în ochii unui corp pe care nu putea să-l miște, în perioada uitată a visătorilor, profeților fără ucenici și mucenicilor fără prieteni, s'a făcut câteva încercări de ziare pentru literatură și gospodărie țărănească. Ele n'aș izbucit. Întemeietorii presei noastre sînt trei fruntași scriitorii: Eliade Rădulescu, Asachi și Gheorghe Bariț, redactori ai *Curierului*, *Albinei* și *Gazetei de Transilvania*. Eliade și Asachi se puseră întâiu la lucru, dar supt un îmbold practic, supt un îmbold străin, care nu li face tocma multă cinste, ziarele lor apărură pe vremea cînd, după pacea de la Adrianopol și în așteptarea Domnilor după sistemul nou al Regui

lamentului Organic, oaste rusească stătea în amîndouă principatele de atunci și generalii Împăratului Nicolae comandau în Iași și București. Foile celor doi conducători ai literaturii timpului lor trebuiau să împărtășească publicului, înainte de toate, izbînzile stăpînilor, ceremoniile oficiale și afacerile zilnice ale unei Cîrmuirî transformate. Elementul cultural a venit pe urmă, și, o bucată de vreme, pînă după sosirea Domnilor, el se ținu, sfios, de o parte, în anexele buletinului oficial. Numai de la 1836 «Curierul» se anunță «jurnal literal», pe cînd în amîndouă capitalele iese un *Buletin* deosebit al administrației.

Pînă la 1848, n'a fost cu adevărat un ziar politic: politica supravegheată de aproape, se făcea în Adunările legiuitoare și în literatură. Zgomotosul an de eliberare aduse în București, unde se ajunsese la stabilirea unui guvern revoluționar, ivirea unui număr de gazete foarte călduroase și destul de naive, a căror grijă o aveau oameni ca Rosetti și Bolintineanu.

Curmarea stăpînirii Națiunii prin Națiune aduse și încetarea imnurilor zilnice către dumnezeiasca Libertate. Se intră iarăși în era buletinelor administrative, foilor de «soțietăți» științifice, vestitoarelor de cursuri comerciale și folositoarelor reviste pentru sate. Gazeta care se încumeta a face discuții politice era închisă răpede «din înalt ordin». Așa a fost pînă la Unire, cînd ne străbătu o tresărire de viață și guri, încleștate pînă atunci, putură striga iarăși pătimașe cuvinte de adevăr.

Presa Unirii: *Zimbrul*, *Steaua Dunării*, *Romînul*, a fost o presă bună. După alegerea lui Cuza, presa s'a dezvoltat în același sens de *pașiune sinceră*, — numai cît ținta națională dispăruse, lăsînd în loc, pentru a fi urmărită tot așa de aprins, ținta de partid și, adesea, ținta personală chiar. Violența era într'o neconținută creștere și ziare clandestine, ce se strecurau cu toată paza poliției Domnului — «Domnitorului» se zicea pe atunci, într'o limbă stricată —, acoperiau de nevrednice batjocuri persoana alesului din 1859. Cînd regimul lui Cuza se nărui și începu o nouă viață politică, garantată prin Constituția de la 1866, cînd se organizară solemn partidele și haitele lor pentru a impune unui popor, întrerupt ast-fel în dezvoltarea lui, ca singur ideal, alternarea la putere a asociațiilor pentru cultura bugetului —, se urmă, cu știrea guvernului, ceia ce se făcuse pînă acum mai ferit. Peste puțină vreme, principele Carol, care nu putea mulțami atîtea ambiții ce se excludeau între sine, fu lovit, nu numai în purtarea sa ca șef de Stat, ci în caracterul său, în familia sa din străinătate și din țară. Ast-fel culeseră triști lauri G. Dem. Teodorescu, N. Orășanu și B. P. Hasdeu.

De la *Romînul* lui Rosetti, la *Epoca*, la *Națiunea*, la *Voința Națională*, curentul de luptă fără cruțare între partide *nejustificate* din punctul de vedere superior românesc,—urmează : o excepție ar face numai corecta *Romînie Libră*.

De pe la 1890 însă începe o nouă presă, care e și cea de astăzi și, pentru a o prețui după cuviință, trebuie a însemna și foloasele vechii prese.

Acești ziariști ce nu respectau nimic aveau două îndreptări. Întii, că erau cu *totul* sinceri : erau niște fanatici. Rosetti e un frumos tip în această privință—, și fanaticul se iartă adese ori, pentru credința lui. Dacă, apoi, pe unii îi mîna ambiția pe nime nu-l momisese ciștigul, simbria *altui* ambițios : a lăuda și batjocuri cu atita pe lună era încă o meserie necunoscută. Pe urmă, ziarele acestea făceau ca și literatura timpului : trăiau după diapasonul parizian : modelul Romînului era al-de *La Lanterne* sau *Le Nain Jaune*, furioase pamflete contra Împăratului Napoleon.

Ziarele aduceau însă și un netăgăduit folos, și iată de ce. Ele erau pe atunci ale lui Rosetti, ale lui Bolliac, ale d-lui Hașdeu. Toți trei erau oameni săraci cari nu puteau tocmai pe alții ca să robească la ei. Ziarul lor era *opera* lor : de la articolul de fond pînă la anunțiu ; cite un prieten se mai adăugea doar, sau un colaborator de ocazie, om cinstit și cu nume, cu situație. Dar toți acești *autori de gazete* erau poeți, archeologi, istorici : să meargă din om în om ca să prindă știrea interesantă că d. cutare a plecat în cutare loc, că alt domn a fost numit copist, că al treilea și-a furat logodnica sau și-a ucis nevasta, — aceasta nu era de obrazul lor. Deci după articolul de fond, după note de politică exterioară, după dezbateri ale cămerelor, veniau articole de literatură și știință, foarte bine scrise și care luminau, încălziau, îndemneau publicul. Cine nu crede, — meargă să vadă.

Încă de pe la 1880 însă, după modelul francez. luat și el din Anglia, informația — folositoare, indiferentă sau stupidă, falsă, otrăvitoare — își luă locul în ziarele noastre. Cînd d. Cazzavillan întemeie Universul și îi dădu o răspîndire neauzită, cronica accidentelor și crimelor, faptelor de senzație după obiceiul foilor italiene din sud, se adăugi. Conducătorii intelectuali ai ziarelor văzură că ei se pot mîrgini a scrie articolele de fond. Pentru rest se cumpărara foarfecă și se tocmiră studenți. Partea literară serioasă, pe care n'o puteau face nici foarfecă nici studenți — dispăru. *Epoca* din 1886 a fost ultimul ziar jertfind pentru cultură.

Mai era însă un «progres» de realizat. Spoiala de cultură întin-

zindu-se tot mai mult, oamenii politici—cari, și ei, nu mai erau scriitori—crezură că se pot scuti și de munca articolului de fond. Ziare ca vechiul *Timpul*, ca vechia *Voință*, în care mai toată partea politica era a unor oameni ca Eminescu sau Delavrancea, rămaseră o amintire de copilărie a artei. Simbriași făcură acuma tot ziarul. Se ajunse ast-fel la presa violentă, insultătoare, mincinoasă — represintată prin atitea din ziarele de astă-zî, fără convingere, fără folos cultural drept compensație ¹⁾.

Acum, cetitorul poate să mai judece și el singur.

N. IORGA.

SIMBOL

Orașul liniștei, orașul morții...
Pe străzi, lugubru pasul tău răsună
Nici stele nu răsar pe cer, nici lună:
Lumină, sînt numai flăcările torții.

S'aũ împietrit clădirile-mpreună,
Și aũ rămas pustii — e scrisul sorții;
Zadarnic bați în fierăria porții,
Doar pasări negre prin văzduh s'adună.

Se năruiră bolțile profunde,
Intunecimea lor spre morți te chiamă,
Și, nici un glas de om nu le răspunde.

Nu vezi pe nimeni, nimeni prin ceardacuri...
Rămase numai — din adînc de veacuri —
Voevodul neclintit, cu chip de-aramă.

Cîmpu-lung.

MIHAIL PALEOLOGU.

---

¹⁾ Cit privește presa din Ardeal, Ungaria, Bucovina, ea suferă numai în parte influența presei de aici. Acolo, după *Tribuna* d-lui Slavici și *Gazeta Bucovinei* a d-lui Bogdan-Duică, lipsesc mai mult puterile și orientația decît credința, iubirea de cultură și bunăvoința.

IN MUNȚI¹⁾

Codrul doarme adânc, legănat în brațele serei liniștite. În dulcea înflorare a viselor de tinerețe, își tremură frunzișul bătut în ochiuri de rășină. Pusderii sclipitoare, cernute din bolta înstelată, se topesc în creștetul lui împodobit.

Aerul e cald și parfumat.

Muștenia se trezește de foșnet și șoapte înădușite. — Corbea s'oprește cu fecioru-său sub poala întunecată a poenei.

— Tu să ridici cîrdul drept prin curmătura stinței, să mîi cu :
și să nu poposești până la poiana Mărului...

— Nu purta grijă, las' pe mine, tată.

Largul deschis era tot numai o lumină. Turma se odihnea tihnită în bătătura stinei. Ciobanii dormeau mai delături pe așternuturi de brad.

— Numai de nu ne-ar simți ciinii așa de grabă.

— Ne furișăm prin matca seacă a piriului.

Corbea de mult își puse în gînd să treacă Ungurilor oile lui Pelin. Vroia să rămie singur pe Geaman, să nu se zărească din sat de cit stina lui, numai tălăncile sale să răsune în singurătatea muntelui.

— Eū am să mai țin poteca pe aici, să nu se iee nimeni pe urma oilor. Mai în spre ziuă te ajung — vezi de culcă la pămînt pe oricine ți-o incurca drumul..

O destrămătură ușoară de nour îmbrobodește fața lunei. Din cer curge o revărsare de întuneric.

Corbea trage de minică pe fecioru-său și se brîncesc amîndoi în albia uscată. Mergaū tiriș ca niști vermî monștruoși.

Intr'un timp s'aud lătrături întăritate, descărcături de pușcă și țipete. Invălmășala n'a ținut mult. Oile pornite în goană din urmă behăiaū speriate, îndemnînd la deal un ropot mărunt. Cîinii ologiți chelălăiaū pe departe. Gemetele celor răpuși umpleaū noaptea de groază.

Luna ferită un moment din fața grozăviei, alerga acum îndurerată plîngînd șiroae de raze asupra pămîntului păcătos.

...Intunecă din ce în ce. Peticul de cer înstelat prins pe-ascuțitele creștete de stînci, s'acopere de'nvrăjbiți nori negri...

Indepărtate scăpărări împroșcă cuprinsul cu slabe lumini...

Codrul sîmnoros, în freamăt de neliniște, vestește-a furtună...

¹⁾ Din Volumul «*Pe Plaius*».

Lumină năprasnice spintecă golul văgăuneî stincoase, făcînd să i se zărească fioroșii colți ascuțiți ce par'că stăteau gata să macine.

Bubuituri puternice, amestecîndu-se'n mugetul codrului revoltat, pășesc în depărtările 'necate de întuneric... Picături mari se reped de sus unele după altele îndesîndu-se...

Furtuna se'ntețeșe. Prînsă'n vinjoasele brațe, acum urlă fioros sbătîndu-se'n învîlmășala nebună a codrului întăritat...

Balauri uriași tăînd brazde luminoase în cuprînsul plin de'ntuneric, pocnesc din nesfîrșitele lor cozi de foc, sfichiînd creștetele îndirjiților străjari de pe coasta muntelui ce privește spre prăpastie.

Din diferite colțuri ale învrăjbitului popor de brazi, din trupurile tîndărite de trăsnet se'naltă uriașe limbî de foc cari sfredolesc văzduhul... În sărutarea mistuitoare a pirjolului căzut din cerul miniat, se topesc mirositoarele podoabe rășinoase... Trosnesc mădularele lor în îmbrățișări de flacări umplînd tot cuprînsul de lumină și groază... Sbiară și urlă sălbăticiunile îngropate de vii în culcușuri de foc... Vulturii buimăciți, în țipete jalnice plutesc pe de-asupra luminei pîrlîndu-și aripele în para ce-î una pe toată fața muntelui...

Se'nvîrtesc desmetici, cercînd să scape de iadul ce-î înghite lăcomos în gura-î de foc, dar abia mai mișcînd dogoritele aripi s'afundă de veci în potopul de scînteî... De atîta pustiire în podoabele firei par'că și Atot Puternicul Sfînt, coprînsu-î de fiorii părerei de rău!... De-asupra iadului de foc îngrămădit'a în grabă potop de nori încărcăți și la poruncă-î se scurg, să stingă pojarul... Și curge, curge mereu... Piraele umflate purtînd pe de-asupra trupurile înegrîte ale codrului ars, s'aruncă în prăpastia ce fierbe dedesubt ca'n albie de foc...

Din creștetul pleșuv, stînci uriașe desprînse de trăsnet, în goana neînchipuită s'aruncă devale. În vertiginoasa lor cădere se înfig de-a curmezișul viltoarei; apa se întărită, spumegă 'n minie și urlă îngrozitor. Dar nici că se mișcă dirzenia de piatră. Tot brăditul desrădăcinat și resturile arse, purtate de undele în minie îngrămăditu-s'au împingînd năpraznic în ghebu-î oțelit... și tot nu se dă... Dar apele cresc... se ridică de-asupra tufișului zăgaz, și în căderi clocotitoare urlă nebune...

Corbea, îngrozit de minia Celui de Sus, stă neclintit în scobitura stincoasă a cărării, unde s'oprișe... Se îngrămădește cu trupul în colțurile ascuțite de stînci sprijînîndu-și picioarele în solzii unei cîpcî mai răsărite; iar miinele le-a încheștat de o parte și de alta a trupului, de două gingii tăioase eșite din fața aspră a pietrei, așteptând ceasul din urmă... Dumnezeu, scîrbit de faptele lui, a hotărît si gur să-l piardă...

Valuri de apă îi curg pe de-asupra... Improșcăturile undeî recî, îl ard ca uncropul... Tot clocotul din fire nu-î de cit horcăitul sinistru al agoniei celor repuși... Simte că se 'nădușă.

* * *

Furtuna a trecut... Din depărtări, abia se mai aude slabul bubuit de tunet... In limpezile unde a cerului spălat, s'aprend iarăși tainicele luciri de stele... De pe coasta pirlită a muntelui din față se 'nalță aburi fumuriî, cari plutind în ușoare rotocoale, umplu văzduhu de un miros a pîrjol... In liniștea mută ce domnește 'n golul rămas după furtună, s'aud cum pliscăesc în adîncimi picăturile ce încă se mai scurg din creștetele spălate.

...In răcoarea dimineții senine, pătruns de udeală pînă la oase, Corbea se desmeticește încetul cu încetul din buimăceala în care căzuse... Fiori de frig îi sgrade tot corpul... In mîinile lui înțepenite intrase adînc ascuțișul tăios al stîncelor... Nu știa ce să creadă; fusese vis urit ori aeeva...?! In sfîrșit simte, vede bine că e încă în viață... a scăpat... Dar băiatul lui... Și mintea i s'oprește la *Poiana Mărului*... Se cațără 'ncet de colțurile stîncii și se ridică spre vîrf...

Mergea ca împins de vînt.

Din zări depărtate mindrul luceafăr, sol craiului zilei, în tainică sclipiri vestește lumină... Inginări de păsărele și miros de verdeață plutesc în jur. Mătăsosul covor de munte stropit cu boabe de afine ride în licărirea mîrgăritarelor de rouă, așteptînd dulci sărutări de raze... Strălucitoare și plină de lumină e *Poiana Mărului*...

Dé sub poala brădetului ce 'nsprîncenează coasta se desprinde chipul lui Corbea, îmbătrînit ca prin minune... Slabele raze îl pălesc în față. Eșit în luminiș să oprește, să uită împrejur și ascultă... Iarba înrouată și mirositoare e pătată de trupurile cîrlanilor, cari, osteniți, rumegă leneș, răsufînd pîripit... Sub streșina pletoasă a pinului din mijloc, fecioru-său își distinge trupul rezemat în pușcă...

Corbea tresare luminat:

— Doamne îți mul...

Dar cînd ridică mîna strînsă, ca pentru semnul crucei, se rușinează de nevrednicia și rămîne cu ea agățată în aer...

Privirea rece a luceafărului îl înghețase.

Lumina și bucuria umpleau cuprinsul. Stelele se topeau în bătură de strălucire, așternînd cale de purpură mindrului rege așteptat...

I. CIOCÎRLAN.

CÎNTECUL

— REMINISCENȚĂ —

Un haiduc trecea prin crîng
 Singur-singurel cu dorul,
 Păsările ciripeau,
 Vesel murmura isvorul.

Și mergînd așa, ca 'n vis,
 Mindra-î vine 'n gînd de-odată,
 Gîndu-î se prefăce 'ncet
 Intr'o doină legănată.

Trece-așa, cîntînd, în sus
 Și dispăre la răscruce,
 Dar isvorul murmurînd
 Mai departe doina-î duce,

Pină unde, sub stejar,
 Se deșteaptă vînătorul,
 El repetă fermecat
 Doina ce-o cînta isvorul:

Echo ce dormea 'n păduri
 Îl aude și-î răspunde,
 Și pe șuerul de vînt
 Doina la păstor pătrunde:

El o zice din caval
 Mai duios, cu jale multă
 Și cu ei o duc spre sat
 Doi drumeți cari îl ascultă.

O 'ntîlnesc niște feciori
 Cînd se 'ntorc de la fineață,
 Fetele torcînd la porți
 Prînd de veste și-o învață,

Și din gură 'n gură-acum
 Umblă doina cea pribeagă,
 Iară azi o cîntă toți
 De răsună țara 'ntreagă.

St. O. IOSIF

Teatru național la Romîni de dincolo.

Un vis mîndru și vechi, care din ce se scurge vremea, din ce cuprinde mai mult inimile romînești de peste munți. Banul bogatului și al săracului s'adună mereu, închinat cu drag scopului ideal, și astăzi, după zeci de ani de muncă, fondul Societății pentru teatrul romînesc de dincolo reprezintă un capital de peste trei sute de mii de lei—avere scumpă, strînsă cu îngrijire și cu răbdare pentru bunuri culturale din cele mai înalte. O credință puternică în viitor, o frumôsă uitare a nevoilor proprii și-a nevoilor zilei de astăzi, au făcut în sfîrșit ca nimenea din cei ce-și luminează sufletul la gîndul unei viitoare scene naționale în țara lor binecuvîntată de Dumnezeu, dacă-î bîntuită de răutățile oamenilor, nimenea să nu ceară a-și vedea visul cu ochii, a încerca să realizeze acum ceea-ce nu se va ajunge decît cu inaugurarea unor stăruințe *intelectuale* tot atît de încordate și tot atît de îndelungate ca stăruințele ce s'au pus pentru stringerea capitalului trebuincios.

Noua fasă, care se înțelege aici, pare a fi început într'un ceas cu noroc. Acum cîți-vă ani, într'un moment de insuflețire generală, congresul societății votase o moțiune, pe cît de frumoasă în sine, pe atît de puțin realizabilă astăzi — aceea de-a se întemeia teatrul romînesc «cît mai curînd». Au urmat însă, după clipele de entusiasm, zilele de chibzuire, și oamenii au înțeles că nu se poate clădi peste noapte, ceea ce nu se pregătise nici într'un sfert de veac și ceea ce reclamă o muncă cu anii. Și n'au mai încercat să clădiască din peatră, orî să intruzeze în diletanți un teatru care n'ar fi însemnat mai mult decît o faptă pripită și o încercare fără de noroc.

Au chibzuit, în schimb, un plan de activitate nouă, și au făcut lucrul cel mai cuminte ce se putea face. Fără a se bizui numai pe ei înșiși, conducătorii Societății au știut să ție seamă de sfaturile potrivite ce li s'au dat, și planul lor de muncă a eșit un plan matur gîndit, un plan practicabil.

S'a revenit, cu pricepere și cu serioșitate, la acele adevăruri indiscutabile, pe cari darul de intuiție al lui Eminescu le precizase. Încă înainte să se fi întemeiat Societatea de teatru. Un *repertoriu național și actori*, născuți și crescuți pentru scenă, sunt elementele indispensabile realizării ideei unui teatru național. Așa scria tînărul student din Viena, pe la 1870 (în «Familia» No. 3) și articolul său despre Societatea de teatru, ce se plănua atunci, a rămas până

astăzi cuvîntul cel mai cugetat ce s'a spus în această cestiune. Se găsesc în acel articol idei foarte cuminți, sfaturi foarte prețioase, analise critice escelente asupra teatrului românesc și-a repertoriului nostru teatral. Conducătorii și membrii Societății de teatru le pot consulta cu folos pentru acțiunile lor, căci multe din nedumeririle, cari s'au ivit și cu ocazia congresului anual, ținut la Sebeș zilele trecute (la 15 și 16 August), se vor risipi, cedînd locul unor concepții luminoase și unor hotărîri bine cumpănite.

Inzist de astă dată asupra uneia din aceste nedumeriri. Într'una din ședințele congresului, s'a discutat mult și cu oare-care aprindere despre piesele teatrale, cari vor fi tipărite în biblioteca Societății. Unii cerură să fie numai *românești*, alții îngăduiră și pe cele *streine*; în sfîrșit se primi propunerea interesantă, ca să se tipăriască numai piese românești, ear cele streine să vie mai pe urmă... Eminescu dase, mi se pare, o soluție mai puțin problematică: «studiu cel serios al dramaturgilor *naționali*, acela numai poate să ne aducă, ca să compunem un repertoriu național român, cara nu numai să *placă*, ci să și *folosească*, ba înainte de toate să folosească». Adevărul, ce răsare din rîndurile acestea, e nu se poate mai elementar: nu orî-ce piesă românească e și națională, precum multe piese streine rămîn naționale pentru orî-care popor,—prin urmare nu limba. în care e scris originalul, ci sufletul ce bate acolo daū sau iaū caracterul național unei piese de teatru, ca orî-cărei opere literare. O traducere românească bună a minunatei drame «Wilhelm Tell» înseamnă poate mai mult decît majoritatea pieselor originale cu cari se bălăbănește încă teatrul nost.u național și binefacerile ei pentru cultura etică și chiar estetică a Romînilor de dincolo ar fi neprețuite...

O soluție mai limpede și mai reală s'a dat de către congresul Societății cu privire la al doilea element a priori trebuincios ridicării unui teatru național, *actorii*. Eminescu propusese *burse pentru actori și actrițe*, și ne bucurăm că după repețite argumentări în presa de dincolo pentru această necesitate, conducătorii Societății au înțeles'o. Hotărîrea s'a luat definitiv acum: o bursă de vre-o 2000 lei s'a destinat deocamdată pentru pregătirea în străinătate a unui artist, care să înceapă în Ardeal munca de apostol pe scenă și de organizator în afară de scenă al cultului artei dramatice naționale.

Bursa s'a acordat d-lui Zaharia Bârsan, colaboratorul revistei noastre. D. Bârsan este, pentru cîți l'au văzut jucînd, un talent dramatic incontestabil; dînsul a făcut studii escelente la conservatorul de-aici și este pregătit pentru misiunea frumoasă ce-l așteaptă dincolo. Alegerea conducătorilor Societății are și avantajul de-a se fi adresat

unui tinăr cu dovedite aptitudini literare. Prețiosul volum de «*visuri cu noroc*», acele senine și duioase cîntece, în stil popular și scurte poezii lirice, deopotrivă de curate ca inspirație și de sincere ca simțire, precum și numeroase bucăți în prosă scrise într'o limbă românească bogată și îngrijită, — îi deschid d-lui Bârsan un drum sigur printre scriitorii noștri tineri. Aceste calități, cari să sperăm că vor fi hrănite prin o cultură literară temeinică, înseamnă mult pentru viitoarea activitate a d-lui Bârsan în Ardeal, unde nu-l așteaptă numai jocul pe scenă, ci și datoria de-a instrui pe cei ce se vor alătura muncii sale și mai ales de-a constitui, cu bun gust și cu pricepere pentru sufletul românesc și pentru trebuințele lui artistice, un repertoriu teatral potrivit sub toate raporturile.

Ciți îl știu pe d. Bârsan, cred că pot lega multe nădejdi de dînsul și că nu vor fi amăgiți. Ei se țin îndreptățiți să aștepte că d-sa, căruia poporul românesc de dincolo i-a arătat o dragoste și o încredere la nivelul vredniciei d-sale de pîn'acum, își va da seama de înaltele îndatoriri pe cari le-a contractat cu Societatea de teatru, și că, plecînd în străinătate, se va dedica cu tot sufletul grijei de-a strînge prin studii nepregetate acele forțe dramatice, acea cultură literară și acele cûrate resurse de energie morală — cari vor avea să represinte odată echivalentul sacrificiilor ce se fac pentru dînsul din averea greu agonisită a unui neam întreg. Va munci, ca să deschidă la rîndul lui calea semănată cu florî, care va duce la scena românească, așteptată cu dor și cu sfințenie de romînimea de dincolo și, ferîndu-se de ispitele lesne de găsit și scump plătite ale străinătății, nu se va împăca nici odată cu obiceiurile și cu pasiunile, care i-ar face odată cu neputință traiul și munca în mijlocul unui popor prea simplu poate, dar și prea sănătos decît să fie în stare a oferi artiștilor sîi bielșugul de traî și luxul de tot felul ce le oferă străinătatea.

ION SCURTU.

B I E S T E M
DIN ARDEAL

Păcurar cu oile,
De te-ar bate ploile
Să-ți înnece turmele
Și să-ți meargă urmele. —

CRONICA

UN CETITOR MODEST.

Intia scrisoare. — «Salutare vouă, fraților. V'ați adunat, tot vlăstare sănătoase din arborele neamului nostru. Un vînt cald și înviorător străbate din părțile voastre. Cuvîntul vostru este lumină. Sfatul vostru ne dă putere. Poesia voastră e dulce ca murmurul riului străbun.

Salutare, fraților! Bine ați venit între noi. Alungați din preajma noastră pe toți. ciți ne amărăsc zilele și ne otrăvesc sufletul cu croncănișurile lor de corbî răgușiți. Spulberați cetele de nevîrstnici și presumpțioși poeți, cari la fie-care colț de oraș își arborează cite-o flenderiță de stindard. Jos cu toți măimuțoii pletosî, cari fac contrabandă de poezie franceză. Jos neputința!

Ear voi, cari veniți să legați prezentul de trecut; voi, cari reluați firul de unde mîni nelăute l-au întinat; voi, cari reinviați iubirea pentru tot ce e al nostru și voiți să sădiți încredere în noi înșine, — fiți bineveniți în mijlocul nostru.

I-bîndă, isbîndă!»

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A doua scrisoare. — «Vă citesc cu drag, fraților. Revista voastră e o grădină în plină primăvară. Imî plimb privirile cu bucurie peste toate florile voastre. Sorb din belșugul de sănătate cu inimă 'nsetată... A, înî inchipui că voi nu știți, cum palpită inima unui cititor, cînd ochii devorează un șir după altul, turnat în bronz (? Red.) de un condei măestru. A, voi nu știți, de ce publicul ridică mîna instinctiv, cînd pe scenă se ivește un actor (merci! Red.) de seamă. E puterea, e talentul, care doboară, subjugă, convinge, răpește cu sine.

Mai ales aici în provincie. Eū sunt aproape singur, care știu ce va să zică poezie. Sunt telegrafist, și imî vine une-orî să telegrafiez în toate părțile neamului nostru câte-o idee măreață. Ce-ar mai fi și asta, fraților, să poți transmite prin fir electric priceperea pentru literatură și darul de-a face versuri.

Nu sunt vanitos de loc, dar miresei mele i-ași administra un curent puternic, s'o fac să înțeleagă divina poezie. De cite-orî mă apropiu de dînsa, să-i citesc cite-va stihuri de-ale mele, (poate știți că am și eū slăbiciunea poesiei!) fuge la pianul ei cel hîrbuit și-mî sdrăncăne marșul lui Napoleon...

Alăturat ve trimit cite-va probe din versurile mele. Considerați-le mai mult de cit mireasa mea și faceți-le loc în coloanele revistei, atît de scumpă mie.

*

Poșta Redacției. — Vă mulțumim pentru cuvintele «frățești» de încurajare; poeziile însă nu le putem utiliza.

*

A treia scrisoare. — «Domnii mei! Cultura unui popor e un riu mare și mîndru, care se compune din mai mulți afluenți. Cu cît pâraiele și riulețele, cari se varsă întrînsul, vîr fi mai multe și mai clare, cu atît puterea rîului crește și matca se lărgește.

De ce D-voastră exludeți dela opera D-v. culturală și pe un factor (nu postal, ci de la telegraf! Red.) care vi se imbie cu inima deschisă să pună și dinsul o petricică la edificiul început?

Dați-mi voie. Dar sunteți prea puțini, ori cît de sus ați sta în opinia mea. Cu patru-cinci inși, cîți vă vîd în sumarul revistei, nu se susține o mișcare, nu se strivește dușmanul secular: indiferentismul și ignoranța.

Lărgiți decî cercul, domnii mei. Deschideți porțile, să intrăm toți cîți știm ține condeiu în mînă... Căci nu veți tăgădui, că nu sunteți singuri, cari știți vorbi la inima unui popor. Eū, de pildă, am publicat pînă acum cite-va zeci de versuri în ziarele locale. Nu înțeleg de ce n'aș putea să am onoarea a figura și alătura de D-voastre?!

Poate nu le-ați cetit cu atenție? Eată altele. Alegeți și nu uitați principiul: Unde's mulți, puterea crește.»

*

Poșta Redacției. — Permiteți-ne să uităm principiul D-voastre. Din versurile trimise, reținem următoarea strofă:

*«Națiunea-î stîlp puternic,
Nu se teme de-un nemernic;
Ea e foarte talentată,
Nu se teme nici o-dată...»*

*

Scrisoarea de adio. — «Trocariilor! Refuz a vă mai citi revista. N'a-veți nici o pricepere pentru poezie! Zece aparate Morser nu v'ar putea da duh și puțință, de-a mă judeca după merit.»

*

Articol de gazetă. — Citim într'un ziar din Capitală, anul Domnului 1903, luna lui August:

«Săriți Romini! Literatura și cultura noastră e în primejdie de moarte. O bandă de pirați literari, într'o căruță brașovenească, pornit-a din Ardeal cu gînd năprasnic de-a ne extermina, de-a reduce la ruină tot ce producem noi aștia, netrocarii adică. Banda e mică, dar a dracului. O mină de martiri numai, și vrea să ne ferece, ca să rămie ei singuri, să monopolizeze tot ce se produce mai de seamă.

«Aceste reptile ardelene, acești cavaleri de industrie, aū o revistă, un fel de palat fermecat, în care ei taie și spînzură și nu îngăduie nici unui făt-frumos de pe malurile Dunărei să intre pe poarta lor.

«Ce cred anume acești cancelariști fără talent, acești lazaroni, imbui-bați din banii bugetului? Cred ei, că o să le permitem să ne strice limba,

orî să ne prihănească poesia, ei, cari sunt așa de străini sufletește de noi ?

«Nici odată! In numele artei naționale și a celei decadente, in numele drepturilor noastre imprescriptibile de literați romîni, veniți să ridicăm sulile în vînt și să le înfigem în hidra cea cu vre-o cinci capete de la «Sămănătorul»... Jos tirania literară! — *Maî mulți poeți de valoare*».

*

O scurtă observare. — Sunt două categorii de reviste literare. Unele își aū programul lor, și tot ce publică trebuie să intre în cadrul citorva principii generale, estetice sau sociale, pe cari întemeietorii, sau conducătorii revistei le stabilesc, sau le impun prin personalitatea lor. In a doua categorie se socotesc revistele fără program, așa zisele tribune publice, de unde fie-care scriitor poate vorbi liber, după cum il taie capul. Clar, nu-i așa, d-lor «poeți de valoare» ?

Revista noastră are program și nu voiește să devină tribună publică. Programul nostru a fost schițat la apariția revistei, ear astăzi este reprezentat prin cea mai frumoasă personalitate dintre cugetătorii romîni, un istoric și literat, ale cărui povețe săptămînale constitue un vast program de muncă culturală.

Vast și elastic cum este, pentru a putea realiza măcar o parte dintr'însul, se cer forțe multe. Și sint bine-veniți in mijlocul nostru, toți citi vin in numele acestui program. Noi însă într'adevăr am dori ca, după putință, numai firî omogene, numai puteri însuflețite de aceleași idei, să intre in cetatea noastră, căci numai prin o muncă unitară se poate străbate la vre-o țintă.

Găsiți, că in încăpăținarea, cu care ținem noi la acest principiu, este un păcat?

Ei bine, nu! Dacă nu ne potrivim la vorbă și la suflet, de ce n'am recunoaște cinstit, că nu suntem unii pentru alții? De ce rivniți la cetățuia noastră, cînd găsiți atitea reviste și ziare cu chipuri, cu poesii sublime și ridicole și cu articole, ce se bat în capete? Acolo e locul vostru, la tribunele publice, la suplimentele cari alcătuiesc pepinierele de poeți de duzină, in canalurile de scurgere ale unei cugetări, ca cea din articolul de sus?

— «Și noi facem artă națională; și noi propagăm dragostea de neam și de lege; și noi scriem in limba străbunilor noștri»...

Așa ne răspund «poeții de valoare».

Serios? Voi, cari vă dedați la injurii fratricide (de ce mă siliți să fiu grav?); voi, cari cu minte svînturată și cu suflet lipsit de cea mai elementară cinste, hrăniți minciuna despre «invasia martirilor», — voi aveți un simbură de cult pentru moștenirea părinților noștri?

Dacă aceasta este moștenirea, ce v'au lăsat, ar trebui să ne rugăm și noi, ca odinioară bătrînul Rousseau: «Doamne a-tot-puternice! Isbăvește-ne de știința și de artele părinților noștri. Dă-ne nouă earăș neștiința și nevinovăția, singurele averi, pe cari se poate răzima fericirea».

O LĂMURIRE PENTRU D. A. D. XENOPOL.

În ziarul român «Adevărul» (anul XVI, no. 5054) istoricul român d. A. D. Xenopol se tipărește supt formă de interview, pentru a exprima părerea ce are d-sa despre însușirile mele sau lipsa mea de însușiri. Această prețuire nu mă interesează de loc

Împreună cu dinsa însă d. Xenopol strecoară alușii la datoria de recunoștință ce aş avea-o față de d-sa, adăugînd cu prudență că-și rezervă a vorbi altă dată despre dinsa, pentru ca atunci să se vadă că sînt «cel mai nerecunoscător om de pe lume». Față de d-sa, d. A. D. Xenopol.

Las la o parte caracterul burlesc al teoriei că ești dator a proclama toată viața ta ca un geniū pe cine ți-ar fi împrumutat cînd-va un leu. Mă grăbesc însă a lua înnaintea d-lui Xenopol, pentru a tăia scurt și cuprinzător o fabulă interesată.

N'am cunoscut pe d. A. D. Xenopol înnainte de a întra la universitatea din Iași. Acolo, d-sa mi-a fost, timp de un an și jumătate, un profesor ca orî care altul. Mi-a dat, ca un profesor cinstit și inteligent, notele bune ce mi se cuveniau. Am plecat în străinătate cu o bursă, la acordarea căreia d. Xenopol n'a avut nici-un rol. Înnainte și după aceasta s'au tipărit în *Archiva* lucrări ale mele: datoresc neglijenții egoiste a d-lui Xenopol suma enormă de greșeli de tipar compromițătoare, ce mișună în ele.

M'am presintat la concursul pentru catedra ce ocup astăzi. În calitate de candidat, nu cred să fi vizitat măcar pe d. Xenopol: dacă l-am găsit unde-va, înnaintea altor persoane, nu i-am pomenit nimic de concurs și, ca un om onest ce sînt, n'am căutat să-mi influențez judecătorul. La concurs, unii oameni fără cunoștințe și fără conștiință mi-au pus note de prigonire, și d. Xenopol ar fi fost un om de cinste dacă mi-ar fi pus note de favoare. *De alt-fel am căzut*, sau aproape. Numai înnaintea altei comisiuni, în care d. Xenopol a jucat același rol pur și simplu corect, am izbutit să-mi capăt o situație pe care de atunci am arătat că o merit.

Am scris o sumă de cărți, în specialitatea d-lui Xenopol. Afară de o lecție de deschidere, d-sa le-a ignorat sistematic pe toate, în buletinul bibliografic al revistei sale. În schimb, mi-a scris să fac insumi o dare de seamă despre o carte a mea și apoi d-sa, «iscălînd-o», s'o trimeată la *Deutsche Literaturzeitung*, de unde i se ceruse o recenzie: nu e nevoie să spun ce am răspuns ciudatei propunerii.

În studiile mele nepărtinitoare despre Viața noastră intelectuală, am recunoscut d-lui Xenopol toate calitățile netăgăduite ce are. În schimb, d-sa a cerut Academiei să ia măsuri contra mea, dacă... numi voiți cere iertare. Cînd am prezentat «Istoria literaturii române» la premiū, d-sa a fost silit să recunoască înnemnatatea manuscrisului, al cărui autor îl aflase, cu toate că *atunci eu nu mă aveam relații personale cu d-sa*. Dar a cetit cartea așa de fără atenție, în cit, cînd s'a obiectat, de oameni fără scrupule, că lipsește un ca-

pitol, d-sa nu și-a adus aminte că acest capitol există. Urmarea a fost că lucrarea mea a pierdut premiul, pentru lipsa capitolului care exista, cum s'a constatat formal, cu manuscriptul în mână, înaintea Academiei.

De și nu arătasem d-lui Xenopol dorința de a relua relațiile cu d-sa, am primit un număr de scrisori de la «binefăcătorul meu». Cele din urmă au mers până la un ton așa de insultător, în cit am fost silit să restituți una îndărăt. A doua, nedeschisă, a avut aceeași soartă.

Acestea sunt toate relațiile mele cu d. Xenopol. Ele se pot dovedi prin scrisori, înaintea oricărui juriu de onoare. Ele au fost din partea mea absolut corecte. Iar convingerea despre necunoștința mea se datorește aceluiași motive cu totul subiective care fac pe d. Xenopol să descopere multe alte lucruri neexistente într'o bătrîneță, înaintea căreia mi-ar fi fost plăcut totuși să mă pot descoperi cu respect.

Cine, din presa noastră, e contra calomniei, e rugat a reproduce această lămurire, pe care o datoriam oamenilor cari stimează caracterul meu, cei-lalți să-și facă meseria, tăcînd.

N. IORGA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBLIOGRAFIE

Printre cele mai însemnate lucrări apărute în acest an trebuie să se numere cele trei tomuri de «Datine și credințe ale poporului român», tipărite de o Bucovineancă, d-na Elena Niculiță-Voronca de la Mihalcea, lângă Cernăuți. E o neprețuită culegere de folklore. După cele trei părți pe care le avem înaintea noastră și care formează un întâiu volum, trebuie să mai vie volumele II și III. Peste puțin se va vorbi mai pe larg de această monumentală operă.

N. I.

*

A apărut No. 9 din Revista «Convorbiri Literare», anul 37, 1903. Director, I. Bogdan. — Cuprinsul: G. Murnu. — Homer: Iliada, Cîntul IX (trad. în hexametre); Teohari Antonescu. — Buddhismul și Nirvana (studiu); A. — Lordul cel mititel (roman de P. H. Burnett, trad. din englezește); Ciru Oeconomu. — Din Rucăr (roman); Dr. Gheorghe Alexici. — Macedoromîni (studiu); N. Iorga. — Un nou volum al canonicului Augustin Bunea (dare de seamă despre cartea: «Discursuri, Autonomia bisericească, Diverse»), și Bibliografie.

RĂSPUNSURI

V. C., *Budapesta*. — Versurile sînt slabe și decî nu se pot publica. Ne permitem a vă comunica aceasta, de oare-ce după tonul glumeț al scrisorii dv. bănuim că nu sunteți supărăcios... Și apoi — vorba dv. «pagubă în ciupercî!»

Sm. Br., *Craiova*. — Ne cereți să vă considerăm «valoarea relativă a fie căreia» din «producțiunile în versuri», cu «singularitățile» lor, «după criteriul simțirilor ce vă predomină actual?» Adresați-vă mai bine la vre-o foaie «simbolistă» care publică une-orî aberații și mai mari.

Celor-lalți. — În numărul viitor.

Prin administrația revistei „Sămănătorul” se pot procura următoarele cărți:

	L. B.
N. Iorga. — Istoria literaturii române din secolul al XVIII	
2 vol.	20.—
— Istoria populară a lui Mihaiu-Viteazul .	
Ovid Densusianu. — Histoire de la langue roumaine .	20.—
St. O. Iosif. — Patriarhale	2.—
— Poezii	1.50
— A fost odată (poveste în versuri)	1.50
— Romante și cîntece de Heine	2.—
Il. Chendi. — Preludii (articole și cercetări literare) .	2.50
— Inceputurile ziaristiceii romîne	1.—
— Zece ani de mișcare literară în Transilvania.	1.50
Z. Bîrsan. — Visuri de noroc (poezii)	2.—
Maria Cunțanu. — Poezii	1.—
Vasile Pop. — Din oca vietiî	1.—
Ion Gabrovanu. — Dina și Dana (nuvelă)	2.—
Ion Adam. — Rătăcire (roman).	3.—
— Sibaris (roman)	3.—
D. Anghel și St. O. Iosif. — Traduceri din Verlaine. .	2.—

H. Ibsen. — Ziua învierii (dramă în 4 acte) traducere. .	1.—
H. Suderman. — Ion Botezătorul (traged. 5 acte) trad. .	1.—

Ion Bogdan — Documente și regeste privitoare la relațiile țării rumînești cu Brașovul și Ungaria.	6.—

«Sămănătorul» Anul I (1902) vol. I și II	7.—

Sub tipar:	
Ion Ciocîrlan. — Pe plaiu. (Schite de la țară).	

Dorind ca revista noastră să pătrundă cât mai adânc în sinul poporului românesc, aducem la cunoștința PREOȚILOR și ÎNVAȚATORILOR noștri — de aici și de peste munți — că Administrația „Sămănătorului“ va tipări pe viitor

O EDIȚIE POPULARĂ

care se va desface numai prin abonament anual cu prețul de 6 LEI, plătiți înainte.

Rugăm ziarele române din patrie cât și de peste munți să aducă această înștiințare la cunoștința publicului cetitor.